

Rolnummer 2174
Arrest nr. 65/2002 van 28 maart 2002

A R R E S T

In zake : de prejudiciële vraag over artikel 80, § 2, van de wet van 9 juli 1975 betreffende de controle der verzekeringsondernemingen, gesteld door de Politierechtbank te Dinant.

Het Arbitragehof,

samengesteld uit de voorzitters M. Melchior en A. Arts, en de rechters L. François, M. Bossuyt, A. Alen, J.-P. Snappe en E. Derycke, bijgestaan door de griffier P.-Y. Dutilleux, onder voorzitterschap van voorzitter M. Melchior,

wijst na beraad het volgende arrest :

*

* *

I. Onderwerp van de prejudiciële vraag

Bij vonnis van 26 april 2001 in zake het Gemeenschappelijk Motorwaarborgfonds tegen T. Denison, waarvan de expeditie ter griffie van het Arbitragehof is ingekomen op 10 mei 2001, heeft de Politierechtbank te Dinant de volgende prejudiciële vraag gesteld :

« Artikel 80, § 2, van de wet van 9 juli 1975 [betreffende de controle der verzekeringsondernemingen] bepaalt dat het Gemeenschappelijk Waarborgfonds in de rechten treedt van de benadeelde tegen de aansprakelijke; dat artikel voorziet in geen enkele beperking van het beroep, terwijl artikel 24 (...) van het typecontract er een oplegt aan de verzekeringsmaatschappijen. Is er, aangezien het Gemeenschappelijk Motorwaarborgfonds dezelfde functie heeft en optreedt in geval van ontstentenis van een maatschappij, geen verschillende situatie die strijdig is met de artikelen 10 en 11 van de Grondwet, vermits de schuldenaar op een verschillende wijze zou moeten terugbetalen naargelang hij te maken heeft met het Gemeenschappelijk Waarborgfonds of met een verzekeringsmaatschappij en bevat het voormelde artikel 80 geen leemte die de artikelen 10 en 11 van de Grondwet schendt ? »

II. De feiten en de rechtspleging in het bodemgeschied

T. Denison was betrokken bij een verkeersongeval dat zich voordeed op 1 oktober 1994 en waarvoor hij aansprakelijk was, terwijl hij een voertuig bestuurde waarvoor de aansprakelijkheid door geen enkele verzekeringsmaatschappij was gedekt.

Gelet op de ontstentenis van een verzekering, heeft het Gemeenschappelijk Waarborgfonds de slachtoffers schadeloos gesteld ten belope van 1.459.340 frank, met toepassing van artikel 80, § 1, 2°, van de wet van 9 juli 1975 betreffende de controle der verzekeringsondernemingen.

Het Gemeenschappelijk Waarborgfonds heeft zich vervolgens tegen de bestuurder van het niet-verzekerde voertuig gekeerd teneinde de terugbetaling van de betaalde sommen te verkrijgen. Gelet op diens weigering om daaraan gevolg te geven, heeft het Fonds hem voor de burgerlijke kamer van de Politierechtbank te Dinant gedagvaard.

Voor die Rechtbank heeft de gedaagde gevraagd dat de hiervoor vermelde vraag aan het Hof zou worden gesteld.

III. De rechtspleging voor het Hof

Bij beschikking van 10 mei 2001 heeft de voorzitter in functie de rechters van de zetel aangewezen overeenkomstig de artikelen 58 en 59 van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Arbitragehof.

De rechters-verslaggevers hebben geoordeeld dat er geen aanleiding was om artikel 71 of 72 van de organieke wet toe te passen.

Bij beschikkingen van 22 mei en 26 september 2001 heeft het Hof de zetel aangevuld respectievelijk met de rechters J.-P. Snappe en E. Derycke.

Van de verwijzingsbeslissing is kennisgegeven overeenkomstig artikel 77 van de organieke wet bij op 25 juni 2001 ter post aangetekende brieven.

Het bij artikel 74 van de organieke wet voorgeschreven bericht is bekendgemaakt in het *Belgisch Staatsblad* van 10 juli 2001.

Memories zijn ingediend door :

- de Ministerraad, Wetstraat 16, 1000 Brussel, bij op 3 augustus 2001 ter post aangetekende brief;
- het Gemeenschappelijk Motorwaarborgfonds, waarvan de zetel is gevestigd te 1040 Brussel, Wetenschapstraat 21, bij op 8 augustus 2001 ter post aangetekende brief.

Van die memories is kennisgegeven overeenkomstig artikel 89 van de organieke wet bij op 11 september 2001 ter post aangetekende brieven.

Bij beschikking van 30 oktober 2001 heeft het Hof de termijn waarbinnen het arrest moet worden gewezen, verlengd tot 10 mei 2002.

Bij beschikking van 30 januari 2002 heeft het Hof de zaak in gereedheid verklaard en de dag van de terechtzitting bepaald op 19 februari 2002.

Van die beschikking is kennisgegeven aan de partijen en hun advocaten bij op 31 januari 2002 ter post aangetekende brieven.

Op de openbare terechtzitting van 19 februari 2002 :

- zijn verschenen :
 - . Mr. F. Van de Gejuchte *loco* Mr. J.-P. Lagasse, advocaten bij de balie te Brussel, voor de Ministerraad;
 - . Mr. F. t'Kint, advocaat bij het Hof van Cassatie, voor het Gemeenschappelijk Motorwaarborgfonds;
- hebben de rechters-verslaggevers J.-P. Snappe en A. Alen verslag uitgebracht;
- zijn de voornoemde advocaten gehoord;
- is de zaak in beraad genomen.

De rechtspleging is gevoerd overeenkomstig de artikelen 62 en volgende van de organieke wet, die betrekking hebben op het gebruik van de talen voor het Hof.

IV. *In rechte*

- A -

Standpunt van de Ministerraad

A.1.1. Artikel 22 van de wet van 21 november 1989 betreffende de verplichte aansprakelijkheidsverzekering inzake motorrijtuigen maakt het feit dat men een voertuig bestuurt wetende dat dit voertuig niet gedekt is door een verzekeringscontract tot een misdrijf.

Tussen de veroorzaker van een ongeval wiens burgerlijke aansprakelijkheid niet is gedekt door een verzekeringscontract en de veroorzaker van een ongeval wiens burgerlijke aansprakelijkheid op geldige wijze is verzekerd, bestaat er een verschil dat op een objectief criterium berust : het al dan niet voorhanden zijn van een verzekeringscontract dat beantwoordt aan de bepalingen van de wet van 21 november 1989.

A.1.2. De zorg van de wetgever toen hij het Gemeenschappelijk Waarborgfonds oprichtte, bestond erin de schadeloosstelling te garanderen van de slachtoffers van een verkeersongeval in de gevallen waarin geen enkele verzekeringsmaatschappij ertoe gehouden zou zijn de schade te dekken. Het Fonds speelt dus enkel ten aanzien

van de slachtoffers van een ongeval en niet ten aanzien van de veroorzaker van het ongeval een rol die vergelijkbaar is met die van een verzekeringsmaatschappij. De situaties die dus met elkaar moeten worden vergeleken zijn diegene waarin de voor een ongeval aansprakelijke personen zich bevinden.

Artikel 80, § 2, van de wet van 9 juli 1975 behelst enkel de toepassing van het gemeen recht van de indeplaatsstelling. Bij ontstentenis van het Gemeenschappelijk Waarborgfonds zou de niet-verzekerde autobestuurder die aansprakelijk is voor een ongeval ertoe gehouden zijn geweest alle schade die door het slachtoffer of de slachtoffers is geleden te vergoeden. Aangezien het Fonds in de rechten van het slachtoffer is getreden, vermits het de volledige som die verschuldigd was voor het herstel heeft betaald in de plaats van de aansprakelijke en niet-verzekerde persoon, heeft het dus ook recht op de volledige terugbetaling van de betaalde sommen.

A.1.3. Hoewel artikel 24 van het koninklijk besluit van 14 december 1992 betreffende de modelovereenkomst voor de verplichte aansprakelijkheidsverzekering inzake motorrijtuigen voorziet in bepaalde beperkingen inzake het verhaal van de verzekeringsmaatschappijen tegen de verzekeringnemers of de verzekerde personen, kunnen die beperkingen niet in alle gevallen worden toegepast: enerzijds, kan het beroep ten volle worden uitgeoefend in geval van opzettelijk verzwijgen of opzettelijk onjuist meedelen van gegevens betreffende het risico en, anderzijds, is in geen enkele beperking voorzien wanneer de verzekeringsmaatschappij zich tegen de verzekerde keert wanneer die het schadegeval opzettelijk heeft veroorzaakt.

A.1.4. Ten slotte dient in herinnering te worden gebracht dat het door de verzekeringsmaatschappijen genomen initiatief om soms hun verhaal tegen de verzekerden te beperken deel uitmaakt van een contractuele verhouding die niet alleen rechten maar ook plichten inhoudt. Men ziet niet in hoe de voor een ongeval aansprakelijke persoon wiens burgerlijke aansprakelijkheid inzake motorrijtuigen niet is gedekt door een verzekeringsovereenkomst, een recht zou kunnen opeisen waarbij het verhaal van het Gemeenschappelijk Waarborgfonds zou worden beperkt.

A.1.5. De prejudiciële vraag dient ontkennend te worden beantwoord.

Standpunt van het Gemeenschappelijk Waarborgfonds

A.2.1. Er moet een onderscheid worden gemaakt tussen de indeplaatsstelling die in de wet wordt toegekend aan het Gemeenschappelijk Waarborgfonds dat slachtoffers van een verkeersongeval schadeloos heeft gesteld dat is veroorzaakt door een niet-verzekerde persoon, enerzijds, en de regresvordering die door de verzekeraar wordt uitgeoefend tegen de aansprakelijke bestuurder van een verzekerd voertuig, anderzijds.

Het Fonds treedt uitsluitend op ten gunste van benadeelde personen en nooit ten voordele van de voor een ongeval aansprakelijke persoon. Met de oprichting van het Fonds bestond de doelstelling van de wetgever erin een derde-slachtoffer te beschermen en geenszins de aansprakelijke persoon die de schade heeft veroorzaakt. Het Fonds vervult dus slechts een functie van indeplaatsstelling.

A.2.2. Het te dezen aangeklaagde verschil in behandeling berust op een objectief criterium, het verschil in situatie tussen de verzekerde en de niet-verzekerde persoon die een verkeersongeval heeft veroorzaakt. Bovendien is de doelstelling die de wetgever met de oprichting van het Gemeenschappelijk Waarborgfonds heeft nagestreefd legitiem en zijn de verschillende middelen - de subrogatoire vordering - die aan hem en - de regresvordering - die aan de verzekeraars zijn voorbehouden, verantwoord door de verschillende aard van hun respectief optreden, waarbij de regresvordering gebaseerd is op een contractuele verhouding tussen de verzekeraar en de verzekerde, een verhouding die niet bestaat tussen het Fonds en de niet-verzekerde persoon die de schade heeft veroorzaakt.

A.2.3. Het bewijs dat artikel 80, § 2, eerste lid, van de wet van 9 juli 1975 geen enkele discriminatie inhoudt ten gunste van het Gemeenschappelijk Waarborgfonds en ten nadele van de persoon die aansprakelijk is voor de schade die door een motorrijtuig is veroorzaakt, wordt geleverd in het vierde lid, dat het verhaal van het Fonds tegen de persoon die de schade heeft veroorzaakt beperkt wanneer zijn optreden toe te schrijven is aan een nalatigheid van de verzekeraar van de aansprakelijke, dit wil zeggen een oorzaak die onafhankelijk is van de wil van de verzekerde.

A.2.4. De prejudiciële vraag dient ontkennend te worden beantwoord.

- B -

B.1.1. De prejudiciële vraag heeft betrekking op de bestaanbaarheid met de artikelen 10 en 11 van de Grondwet van artikel 80, § 2, van de wet van 9 juli 1975 betreffende de controle der verzekeringsondernemingen, in zoverre dat artikel een onbeperkt recht van indeplaatsstelling instelt voor het Gemeenschappelijk Waarborgfonds dat slachtoffers van een verkeersongeval schadeloos heeft gesteld waarvoor een niet-verzekerde autobestuurder aansprakelijk is, terwijl de regresvordering tegen de verzekerde autobestuurder die een ongeval heeft veroorzaakt, beperkt is overeenkomstig de artikelen 24 en 25 van het koninklijk besluit van 14 december 1992 betreffende de modelovereenkomst voor de verplichte aansprakelijkheidsverzekering inzake motorrijtuigen.

B.1.2. Artikel 80, § 1, van de wet van 9 juli 1975 bepaalt :

« § 1. Elke benadeelde kan van het Gemeenschappelijk Waarborgfonds de vergoeding bekomen van de schade voortvloeiende uit lichamelijke letsels die door een motorrijtuig zijn veroorzaakt :

[...]

2° wanneer geen enkele verzekeringsonderneming tot die vergoeding verplicht is hetzij om reden van een toevallig feit waardoor de bestuurder van het voertuig dat het ongeval veroorzaakte, vrij uitgaat, hetzij omdat de verzekeringsplicht niet nageleefd werd;

[...]. »

B.1.3. Artikel 80, § 2, van de wet van 9 juli 1975 bepaalt :

« § 2. In de gevallen bepaald in § 1, treedt het Fonds, in zoverre het de schade heeft vergoed, in de rechten van de benadeelde tegen de aansprakelijke personen en eventueel tegen hun verzekeraars.

[...] »

B.2. Tussen de persoon die een ongeval heeft veroorzaakt en wiens burgerlijke aansprakelijkheid niet is gedekt door een verzekeringsovereenkomst die beantwoordt aan de bepalingen van de wet van 21 november 1989 betreffende de verplichte aansprakelijkheidsverzekering inzake motorrijtuigen, en de persoon die een ongeval heeft

veroorzaakt en wiens burgerlijke aansprakelijkheid wel is gedekt door een dergelijke overeenkomst, bestaat een verschil dat op een objectief criterium berust.

B.3. Uit de parlementaire voorbereiding van de artikelen 79 en 80 van de wet van 9 juli 1975 blijkt dat, op algemene wijze, de wetgever tot doel had het gebrek aan dekking van de burgerlijke aansprakelijkheid inzake motorrijtuigen, een sector waarin de verzekering verplicht werd gesteld, te verhelpen. Daartoe heeft hij voorzien in de oprichting van een Gemeenschappelijk Waarborgfonds dat tot taak heeft de schade te herstellen die in de in artikel 80 bedoelde gevallen door een motorrijtuig is veroorzaakt (*Parl. St.*, Senaat, 1970-1971, nr. 269, p. 48).

De wetgever baseerde zich op het verplichte karakter van de aansprakelijkheidsverzekering inzake motorrijtuigen (artikel 79, § 4) om de financiering van het Gemeenschappelijk Waarborgfonds ten laste te leggen van de verzekeringsondernemingen die in de genoemde verzekeringstak werkzaam zijn.

De wetgever heeft de tegemoetkoming vanwege het Gemeenschappelijk Waarborgfonds willen garanderen omdat « het om redenen van sociale rechtvaardiging niet past de slachtoffers van verkeersongevallen zonder schadeloosstelling te laten, wanneer deze niet kunnen worden vergoed » (*Parl. St.*, Senaat, 1970-1971, nr. 570, p. 52). De zorg van de wetgever bestond er dus in enkel de schadeloosstelling van de slachtoffers van een ongeval te garanderen.

B.4.1. Rekening houdend met het in de in het geding zijnde wetgeving beoogde doel, vermocht de wetgever redelijkerwijze in het artikel 80, § 2, van de wet van 9 juli 1975 erin te voorzien dat het Gemeenschappelijk Waarborgfonds, in zoverre het de schade heeft vergoed, in de rechten van de benadeelde personen treedt. Dat recht staat het Fonds onder meer toe op te treden tegen de aansprakelijke personen die, zoals te dezen, niet verzekerd zijn. Het zou immers niet verantwoord zijn geweest die personen, wegens het enkele feit van de tegemoetkoming van het Gemeenschappelijk Waarborgfonds, in een gunstigere situatie te plaatsen dan om het even welke persoon die aansprakelijk is voor een fout, terwijl die tegemoetkoming precies noodzakelijk is gemaakt wegens een foutief gedrag dat voortvloeit uit de schending van de verplichte verzekering zoals daarin is voorzien bij artikel 2 en strafbaar gesteld bij artikel 22 van de voormelde wet van 21 november 1989.

Het Hof merkt bovendien op dat zulk een gunstig stelsel afbreuk zou hebben gedaan aan het beginsel van gelijkheid tussen verzekerde en niet-verzekerde automobilisten, en zulks vanwege de wijze van financiering van het Gemeenschappelijk Waarborgfonds, die, zoals in herinnering werd gebracht in B.3, verzekerd is door de verzekeringsmaatschappijen die zelf worden gefinancierd door de premies die aan die maatschappijen worden gestort door de autobestuurders die wettelijk ertoe gehouden zijn hun voertuig te verzekeren.

B.4.2. Al voorziet artikel 24 van het koninklijk besluit van 14 december 1992 betreffende de modelovereenkomst voor de verplichte aansprakelijkheidsverzekering inzake motorrijtuigen in sommige beperkingen in verband met de regresvordering die door de verzekeraars kan worden ingesteld tegen de verzekerden die een verkeersongeval hebben veroorzaakt, die beperkingen maken deel uit van een contractuele verhouding tussen verzekeraars en verzekerden, die aanleiding geeft tot rechten en plichten, terwijl er geen enkele verhouding van die aard bestaat tussen het Gemeenschappelijk Waarborgfonds dat een vergoeding heeft uitgekeerd en de niet-verzekerde persoon die een verkeersongeval heeft veroorzaakt.

Hieruit vloeit voort dat het door de wetgever gekozen criterium van onderscheid relevant is.

B.4.3. Ten slotte is het aan het Gemeenschappelijk Waarborgfonds verleende recht van indeplaatsstelling niet onevenredig. Enerzijds, zou, bij gebrek aan een tegemoetkoming vanwege het Gemeenschappelijk Waarborgfonds, de niet-verzekerde persoon die aansprakelijk is voor het ongeval ertoe gehouden zijn geweest alle door het slachtoffer of de slachtoffers geleden schade te vergoeden. Anderzijds, bepaalt artikel 80, § 2, vierde lid, van de wet van 9 juli 1975 dat het Gemeenschappelijk Waarborgfonds zich slechts kan verhalen op de voor het ongeval aansprakelijke persoon binnen de in de artikelen 24 en 25 van de modelovereenkomst bepaalde perken, wanneer de tegemoetkoming van het Fonds wordt verantwoord, niet door het verzuim van de voor het ongeval aansprakelijke persoon, maar wel wegens het verzuim van zijn verzekeraar.

B.5. De prejudiciële vraag dient ontkennend te worden beantwoord.

Om die redenen,

het Hof

zegt voor recht :

In zoverre artikel 80, § 2, van de wet van 9 juli 1975 betreffende de controle der verzekeringsondernemingen bepaalt dat het Gemeenschappelijk Waarborgfonds in de rechten van de benadeelde persoon treedt, schendt het de artikelen 10 en 11 van de Grondwet niet.

Aldus uitgesproken in het Frans en in het Nederlands, overeenkomstig artikel 65 van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Arbitragehof, op de openbare terechtzitting van 28 maart 2002.

De griffier,

De voorzitter,

P.-Y. Dutilleux

M. Melchior